14

D. D.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS DE POTU CHOCOLATÆ;

QUAM,
VENIA EXPER. FACULT. MED. AD REG.
ACAD. UPSAL.
PRÆSIDE
VIRO NOBILISSIMO atque GENEROSISSIMO
D. DOCT. CAROLO
VON LINNÉ,
EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,
S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO, MED. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD. ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. STOCKHOLM. PETROPOL. BEROL. IMPER. NAT. CURIOS. BERNENS. LOND. ANGLIC. MONSPEL. TOLOS. FLORENT. ET EDINB. MEMBRO,
PRO SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS OBTINENDIS,
PUBLICO EXAMINI SUBJICIT
ANTONIUS HOFFMAN,
REG. COLLEG. MED. SYNDICUS.
IN AUDIT. CAROL. MAJ. XVIII JUNII MDCCLXV.
H. A. & P. M. S.

HOLMIÆ, LITERIS DIRECT. LAUR. SALVII.

D. D.

§. I.

Inter tres illos celebres potus, qui majoribus ignoti, nobis ab exteris advenæ, jam familiari inclaruerunt usu, *Theam*, loquor, *Coffeam* atque *Chocolatam*, binis quidem prioribus frequentius delectamur; hinc tamen non præstantiores & corpori benigniores nostro habendi. Mitior enim Chocolata, quæ nec emaciat, nec vires præmature enervat, eo majoris facienda, quo salubrior ejus fuerit usus, quoque certiorem in morbis præstiterit opem, quibus sublevandis hac destituta omnis vix suffecerit Machaonia ars.

Specimen edituro Academicum, proficuum Chocolatæ usum tractasse hinc visum est; levem vero opellam, quam hac de re succincte & pro otii ratione festinanter propono, Candidum Lectorem benigne excepturum esse mihi polliceor.

§. II.

Quum Chocolatam constituant plures invicem mixtæ species, oportet eum, qui de indole & virtute ejus judicet, perspectas sibi habere singulas, quæ illam ingrediuntur, partes & singulas singularum vires. Has igitur partes juvabit seorsum tractasse, earumque in corpus humanum effectus: quo

 facto

facto facilius pateat, quam junctæ exſerere potuerint vim. Antequam vero huic nosmet accingimus negotio, prius dicendum eſt de vario, quo hunc parant potum variæ gentes, modo, quem aliæ magis compoſitum, aliæ ſimpliciorem malunt.

§. III.

Tres præſertim methodos. quibus conficitur Chocolata proponere lubet, quæ licet in quibusdam conveniant, pluribus tamen a ſe invicem diſcrepant, *Indorum* nempe, *Hiſpanorum* atque illam, quæ in *noſtris* plerumque in uſum venit officinis.

INDORUM hæc eſt:

℞c. Nuc. Cacao toſt. ℔j.
Sacchar. in Aqu. Roſar.
ſolut.
Pulv. Sem. Mays. āā ℔ß.

Contunde; invicem agitentur ſupra ignem continuo, ne adurantur, redigantur in maſſam.

HISPANI ita parant:

℞c. Nuc. Cacao toſt. ℔vj.
Sacchar. ℔iiiß.
Siliqu. Vanill. N.o vij.
Pulv. Sem. Mays ℔iß.
Cinnamom. ℔ß
Caryophyll N:o vj.
Capſici ʒj.
Orlean. in Aqu. Roſar.
ſolut. ʒij pro colore rubro.

Contunde in cacabo ſupra ignem lenem, agita continuo, donec omnia exacte mixta ſint, redige in maſſam, ſub finem adde.

Ambræ
Moſchi q. v.

NOSTRATES plerumque ſequenti modo Cocholadam parant:

℞. Nuc. Cacao toſt. ℔xvij.
Sacchar. ℔x.
Siliqu. Vanill. N:o xxviij.
Ambr. Cinereæ ʒj,
Cinnamom. ℥vj.

Nucleis torrefactis, contritis ſupra lapidem concavum calentem igne, adde reliqua, miſce triturando & redige in maſſam; quæ in panes facta exſiccetur ultra xv-xx dies, quo diutius eo melius.

℞. Panis Cocholad. ℥j.
Solve in aquæ l. lactis tepidi ℥vj & coque donec ſolutio leniter ebulliat, digere dein ſupra cineres calidos per quadrantem horæ, agitetur ligno verſatili donec in ſpumam abeat, quam ſpumam effunde in poculis. Coctio hæc deſpumetur continuo, in vaſe reſiduum denuo agitetur ut in ſpumam abeat.

§. IV.

Ex hiſce igitur conſtat Chocolata partibus, ſcilicet; 1:mo nucleis *Cacao*, qui baſis ſunt totius compoſitionis; 2:do ſiliquis *Vanillæ*, quæ præcipuum cenſentur condimentum; 3:tio *Ambroſiacis* quibusdam *Ambra*, *Moſcho*. 4:to *Aromatibus. Cinnamomo*, *Caryophyllis*, *Capſico* cet. quæ ſingula ad propoſitum brevi ſunt ſubjicienda examini.

§. V.

THEOBROMA Cacao foliis integerrimis. Hort. Cliff. 397, Spec. Plant. 1100; ubi & ſynonoma videantur; arbor eſt, e qua leguntur Cacao fructus. Arboris botanica *deſcriptio*, quam unice exaravit *PLUMIER* in *Botanico American. Mſcto*, invenitur apud *GEOFFROY in Tractatu de Materia Medica Tom. II. pag. 410*, quem adeat auctorem, qui cognitionem arboris accuratiorem cupit.

Nascitur hæc arbor intra Tropicos Americæ, in regno scilicet *Mexicano*, insulis *Antillis* atque harum regionum confiniis, in calidissimis itaque terræ plagis, ubi loca occupat depressa & umbrosa.

Bis floret in anno. *Fructificationis* descriptionem sistunt *Genera Plantarum Generosiss. D:ni PRÆS.* 806. *Fructus* magnitudinem & figuram refert Melonis, sed verrucosus est, decem angulis instructus & superne acuminatus; dum maturescit, fit colore coccineus atque maculis variegatus flavis; intus continet *nucleos* circiter triginta, qui magnitudine Olivas æmulantur ac *pulpa* obteguntur albida, subdulci & amaricante. Olei magna scatent hi nuclei copia, qui expressus vocatur *Pinguedo de Cacao*. Substantia illorum plurimum nutrit ac unctuolo oleo acres involvit humores fibrasque emollit, simul vero flatulenta est: quam ob rem, ut huic subveniatur incommodo, igne torrefiunt nuclei, antequam ad *Chocolatam* conficiendam adhibentur; qua videlicet tostione oleum crassius attenuetur & empyreumaticam induat naturam, hinc chylus, quem e recentibus ingestis nimio imbui oleo atque crudum, ut dicunt, fieri necesse est, tenuior factus nutritioni magis fit idoneus, nec debili affert ventriculo molestias.

Vis igitur hujus fructus tosti illa est, quam jam retulimus: quod nempe optimum suppeditet alimentum atque mitem chylo conciliet indolem, nec in illo adest, quod nutritioni noceat atque valetudinem infirmet. Proficuus igitur illis censetur, quibus macilentus corporis habitus, fibræ magis elasticæ atque acriores humores; unde facile patet, cur Hispani, in calidissima degentes aura & plerumque emaciati, vinis minus assuescant, Chocolatæ vero potus majorem consumant vim, quam cæteræ omnes Europææ gentes. Exinde tamen non inferendum esse existimo, frigidiorum terrarum incolis minus utilem esse hujus sorbitionem, quum tostus calefaciat Cacao fructus, atque hac sua qualitate, juncta cum

nutri-

nutriente illa, augeat transpirationem & frigefactis nostris amissum reddat corporibus fervorem.

§. 6.

VANILLÆ Siliqua fructus est *EPIDENDRI* Vanillæ *scandentis foliis ovato oblongis nervosis sessibilis caulinis, cirrhis spiralibus. Spec. Plant.* 1347, ubi synonoma habeantur. Planta parasitica est, quæ cirrhis arbores scandens cortici illarum radices, more Hederæ, infigit. *Descriptionem* dedit memoratus *PLUMIER*, quæ legatur apud *GEOFFROY in Tract. de Mat. Med.* T. II. pag. 362, *Character* vero *genericus* in *Gen. Plant.* 907.

Nascitur in *Mexico* atque insula *Dominicana*, quin etiam passim per *Indiam Occidentalem & Orientalem.*

Fructus, qui sero autumno maturescit, siliqua est tenuis, longa, compressa, quæ numerosissimis, minutissimis, nigris repletur *seminibus*, in quibus præcipua vis plantæ residet, odore gaudet fragrante, subambrosiaco, proprio, qui cum alio magis cognito apte vix comparari potuerit.

Ordine naturali cum *Orchidibus* convenit, quæ quidem fere omnes vi pollent aphrodisiaca, nam ex planta hujus ordinis paratur famosum Pharmacum, quod *Diasatyrion* audit, Turcarum quoque *Salep.* Cæteræ etiam *Orchides* odore, quem spargunt hircinum, sat suam indicare videntur virtutem aphrodisiacam.

Non negamus, quod omnia bene nutrientia, præsertim ea, quibus quoque refocilletur Nervosum Systema, Venerem stimulent, vario licet gradu, vix tamen ex omni materiæ Medicæ apparatu depromi potuerit remedium, quod *Vanillis* aphrodisica vi palmam eripiat. Radix *Salep*, quam Mahumedani libidinosa exhausti polygamia tanti faciunt, quæque cum odore ambrosiaco junctam nutrientem fovet mucilaginosam substantiam, a multis laudatur, *Vanilla* vero, quæ Ambrosiaco o-

dore

dore longe præstat, cum nutriente Cacao combinata, illam effectu superat atque Chocolatæ eximiam venerem stimulandi vim impertit, quam quidem in illa, quæ absque Vanillis paratur, frustra quærimus, quippe quæ grata corpus exhilarandi careat virtute et non nisi merum præbeat alimentum.

§. VII.

AMBRA proprio se commendat odore, qui *Vanillæ* licet similis sit, gradu tamen differt. Huic priorem in nervis recreandis et confortandis vix subministrabit materia Medica, ob majus tamen pretium non cujusvis est. Ditiores Turcæ, quibus hoc uti Pharmaco licet, haud parum longævitati atque saluti conducere opinantur. Chocolatæ admiscetur ad finem præparationis, ne volatilem destruat ignis vim. In locum hujus substituunt alii *MOSCHUM*, cujus tamen odor minus est gratus; nec bene ferunt fœminæ, quæ hystericis infestantur insultibus.

§. VIII.

Aromatibus denique nostram condiunt Chocolatam, v. g. *Cinnamomo*, *Caryophyllis* et *Capsico*, quæ quidem omnia calefaciunt & stomachum corroborant, ne incommoda a pingui & unctuoso ipsius Cacao oleo patiatur. Acerrimum apud nos non usurpatur *Capsicum*, Hispani vero, qui *Capsicis* & *Alliis* quotidie vescuntur, consuetum condimentum omnibus admiscent ingestis. *Caryophylli* acres & fragrantes calefaciendi scopo apte respondent. *Cinnamomum* vero, ut princeps analepticum, quo efficacius nil dedit natura, nostram summo jure ingreditur Chocolatam, cujus præcipua vis sit nervos excitandi. Bajulus, qui frequenti excercetur labore, bene appetit, nec stomachum pharmacis vellicare opus est; nobiliores vero, qui otiosam degunt vitam, continuo afficiuntur ciborum fastidio, et quod ventriculi restauret amissum robur anxie quærunt, his prosunt aromata, quæ nervos refocillent, h. e. vires vitæ incitent, quæ otio plane suffocantur.

§. IX.

Abſolutis itaque iis, quæ de quacunque Chocolatam conſtituente ſpecie ſcitu neceſſaria ſunt, *USUM* hujus potus paucis jam indicandum eſſe videtur.

Americanis ordinarium præbet Chocolata alimentum: Hiſpani, qui coloniarum Americanarum maximam poſſident partem, ab Indis edocti hanc etiam frequentius ſorbillant, quam cæteræ Europææ gentes; mane enim hauriunt ac veſperi, quin etiam ſæpius de die, eodem modo ac Batavi Theam & Coffeam. Apud nos Chocolatam inprimis in deliciis habent fœminæ nobiliores, eæ nempe, quarum gulæ fortioribus non asſuetæ ſpirituoſis, naturali diriguntur inſtinctu, ac infantum more, acria ſpernunt, inertia vero ac dulcia eligunt ingeſta.

§. X.

His omnibus laudabile ſuppetit Chocolata *nutrimentum*. Jam vero inquirenduin, quibus in morbis etiam præſtet medicamentum, ubi eo tutius commendandam exiſtimamus, quo magis ſibi medicus gratuletur de remedio palato grato, quo ſimul & Diæteticis & Therapeuticis ſatisfacere potuerit indicationibus.

Sunt vero hi morbi trium potiſſimum generum:

1. Primum genus morborum extenuantium eſt, *MACIES* ſcilicet, *ATROPHIA*, *MARASMUS*, *TABES* & quædam *PHTHISEOS* ſpecies. In hiſce affectibus ſolida attenuatur fibra & tunica cellulоſa omni depletur humore, ut hominis adſpectu cutem nuda diceres tegere oſſa. Quod tutius propinetur, ſane nullum, quam Chocolata, adeſt impinguans, corpori hiſce morbis emaciato aptum; reſpicere tamen oportet & ipſam toſtionem & addita aromata, quæ ægroti habitui conveniant, ne nimium augeatur & incitetur humorum motus: hinc nec in illa urgemus Chocolatæ uſum Phthiſi, quæ Vomicam cauſam agnoſcit, præſertim ſi gravior adſit hectica febris, quæ neque hoc, neque aliis arceri potuerit pharmacis.

2. Alter

2. Alter, cui conducit frequentior Chocolatæ uſus, morbus *HYPOCHONDRIASIS* eſt, qui quidem per plurima luſtra optimos fruſtravit & Medicos & medicamenta. Cauſam diri hujus morbi ponunt aliqui in *acido*, quod primis inhæret viis & una primam podagræ ſuppeditat materiam; alii ab humoribus derivant *acribus*, qui ſanguinem inquinant; alii a *ſpaſmis* & mobiliori Syſtemate nervoſo; alii denique viſcerum accuſant *obſtipationes*. Adhibentur abſorbentia, martialia, acidulæ, quæ ſolida roborent atque acidum corrigant, his licet ſæpius palliatur morbus, a minimo tamen Diætæ errore ſtatim revertitur, nec radicitus tollitur. Obſtipationes ſuccis herbarum ſolvere conamur. Amara tonica v. c. Cort. Peruv. Centaur. Hyperic. cet. ſæpe levamen tulerunt, raro malum exſtirparunt. In illa itaque remediorum penuria non ſane negligenda eſt Chocolata, quæ in hocce morbo mirandos præſtitit effectus. Nec pauci ſunt, qui, omnibus fruſtra tentatis, frequentiori Chocolatæ uſu crucitatibus liberati, hanc unicam prædicaverunt medicinam, quæ huic opem ferre valeret morbo. Meum non eſt, de ratione, qua agat Chocolata, diſſerere: probabile tamen videtur, quod pinguedine ſua acres & acidos obtundat humores ac involvat, nervos etiam ambroſiaco refocillet ac incitet. Aliis ſolvendam eam relinquo quæſtionem, qui fiat, quod hilaris ſemper ſit juvenilis ætas atque alacer, ſenectus contra abjecta & melancholica; nec aliam memorem Hyſteriæ cauſſam, quæ plerumque anxietates & fletus comites habet, quam vulgo adoptatam; alii etiam reſervem occaſioni novam proponere Melancholiæ fomitem: id ſaltem e communi adferam experientia, quod Melancholici & Hypochondriaci recreentur ambroſiacis & potu Chocolatæ penitus reficiantur. Nec nova hoc innotuit obſervatione: diu celebrata eſt hiſtoria Cardinalis a *RICHELIEU* ſupremi Galliæ Status Miniſtri, orbis, dum viveret, Directoris, qui hypochondriaco detentus morbo, poſtquam omnia medica incaſſum expertus eſſet auxilia, tan-

dem

dem Chocolatæ potu pristinam recuperavit valetudinem. *BEHRENS select. Diætet. 391.*

3. Tertium morborum genus, cui proficuum æstimamus Chocolatæ potum *HÆMORRHOIDES* tam cæcas quam apertas comprehendit. Matrem sæpius hæ agnoscunt Hypochondriasin, quamquam ex aliis etiam non raro oriantur caussis. Hæmorrhoides cæcæ tensivo dolore, quem natura magis abhorret quam acutissimum, misere lacessant ægrotos. Dum leviores, repelluntur illis externe adplicatis, quæ teterrimo gaudent odore; hæc vero inutilis quin plane noxia medicina, quando sanguis stagnatus in polypum abiit ac corruptus acriori sanie vicinas corrodit partes, quod tandem in ani, quam vocant, fistulam desinit. Ut hocce sævius præcaveatur malum, licet vel manu Chirurgica vel hirudinibus liber perpermittatur sanguini effluxus, cessat quidem malum, temporis tamen intervallo recurrit & novos semper minatur insultus.

His sublevandis molestiis vix in Pharmacopoliis servatur, quod tutius adhiberi potuerit, medicamentum, quam frequentior Chocolatæ potus, cujus eximiam in his morbis virtutem pluribus comprobatam habeo experientiis, quarum unam, quam pro solito favore communicavit *Ill. & Generos. D:s PRÆSES*, heic liceat adnotasse.

Literatus erat juvenis vegetus & robustus, quem ita per novem annos conquassaverant cæcæ hæmorrhoides, ut unicam speraret mortem medicinam. Adhibebantur crebræ venæsectiones, acidulæ, aquæ potus matutinus, diæta lactea atque omnia, quæ vel unquam excogitare potuerunt & medici & alii, remedia, omnia tamen in pejus vergebant. Chocolatam haurire monitus noluit, quoniam e medicamento, quod plethoram augere opinabatur, nil sibi policebatur solatii juvenis succi plenus ac genarum rubore suffusus, persua-

 sus

ſus tandem per annum hunc quotidie ſorbillavit potum, quod adeo illi ſucceſſit, ut peractis poſtea decem annis jam optima fruatur valetudine nec præteritorum reminiſcatur malorum. Citarem etiam exempla plurium fœminarum, quibus ex obſtipationibus alvi, ſcybalis induratis, vita ſedentaria atque immoderato Coffeæ uſu, Hæmorrhoides tam cæcæ quam apertæ obortæ, Chocolatæ potu ſanatæ fuerunt, niſi plura vetaret opuſculo injuncta brevitas, qua æquo tamen me non diſplicuiſſe Lectori ſpero, nam

Non qui multa, ſed qui utilia, ſcit, ille ſapit.

TANTUM,

